

**În ce măsură avocații ar putea fi înlocuiți de roboți?
Can lawyers be replaced by robots?
Peut-on remplacer les avocats par des robots?**

Avocat definitiv Andreea Simona Ceausu
Baroul București

CUPRINS

1. Inteligența artificială. Generalități	2
1.1 Inteligența artificială	2
1.2 Provocările inteligenței artificiale	3
1.3 Avantajele inteligenței artificiale	4
1.4 Poate fi logica juridică umană, <i>sine qua non</i> al profesiei, înlocuită de inteligența artificială?	5
2. Privire practică asupra modului în care avocații pot fi înlocuiți sau nu de roboți	6
2.1. Avocați specializați sau roboți specializați?	6
2.2 Roboți în avocatura de consultanță	7
2.1.1. Despre research-ul juridic	7
2.1.2. Aspecte din domeniul avocaturii care pot fi înlocuite de roboți	8
2.3 Roboți în instanță	8
2.3.1 Dreptul comun	9
2.3.2 Common-law	10
2.4 Adaptarea la nou. Suntem într-un tranzit de la munca de la birou la munca de acasă și munca împreună cu roboții?	10
2.5 Algoritmi electronici sau algoritmi umani în avocatură?	11
3. Relația dintre avocat/robot și client. Persoana responsabilă.	12
3.1 Relația dintre avocat/ și client	12
3.2. Ce tip de relații profesionale pot avea clienții cu roboții?	13
3.3. Persoana responsabilă	14
4. Concluzii	15
5. Bibliografie	17

În ce măsură avocații ar putea fi înlocuiți de roboți?

"Secolul XXI va fi dominat de algoritmi. Algoritmul este, fără îndoială, cel mai important concept din lume.¹"
Yuval Noah Harari, Homo Deus

1. Inteligență artificială. Generalități.

Când ne gândim la inteligența artificială, mintea noastră face conexiunea cu imaginea unui robot. Apoi, pentru fiecare dintre noi, în funcție de percepțiile pe care le-am dezvoltat asupra subiectului, robotul este fie un bun prieten, fie Spânul din basmul cu Harap-Alb, reprezentant al răului.

Realitatea în care ne desfășurăm activitățile astăzi constă în faptul că inteligența artificială domină și preia, într-un mod complex și perfecționist, atribuțiile și activitățile noastre. Cel mai probabil, roboții nu vor cuceri lumea și nici nu vor înlocui ființele umane, însă va trebui să învățăm să colaborăm și să profităm de avantajele pe care aceștia le pot aduce oamenilor.

Într-un mod accelerat, am parcurs și depășit procesele greoaie de accesare a informațiilor, de rezolvare a problemelor și am transferat totul în puterea unui singur "click". Viitorul este unul al eficientizării și al inteligenței artificiale.

1.1. Inteligența artificială

Nu aș putea începe să parcurg subiectul ales al temei mele, fără a puncta, în termeni cât mai lesne de înțeles, ce sunt de fapt roboții și ce este inteligența artificială.

Inteligența artificială reprezintă capacitatea unei mașini de a reproduce anumite funcții umane, precum raționamentul, creativitatea, planificarea.²

Roboții, deținând acest tip de inteligență, sunt capabili să facă conexiuni prin intermediul propriilor senzori, să identifice probleme și să le rezolve. Ei prelucrează și acționează, învață continuu și au capacitatea de a fi prezenți pentru o perioadă nelimitată de timp, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru.

Printre cele mai importante elemente care o caracterizează regăsim viteza, permanența și nivelul de adaptabilitate.

Noțiunea de inteligență artificială sau AI își are originile în science-fictions, fiind probabil cel mai bine descrisă în filmul anglo-american din 1968, intitulat 2001: O odisee spațială. Astfel,

---

¹ The twenty-first century will be dominated by algorithms. Algorithm is arguably the single most important concept in the world.", Yuval Noah Harari, Homo Deus;

² <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20200827STO85804/ce-este-inteligenta-artificiala-si-cum-este-utilizata> accesat la data de 19.04.2022;

susținătorii AI cred ca, la un moment dat in viitor, computerele vor fi capabile să îndeplinească orice sarcină mintală pe care o îndeplinește și o ființă umană.³

AI sau inteligența artificială are la bază colectarea unui cumul cât mai mare de date și algoritmi, prelucrarea lor și acționarea în consecință, în funcție de datele colectate.

Așadar, ne putem pune întrebarea, ce sunt de fapt aceste date. Explicația este chiar la îndemâna noastră, pentru că de mai bine de un deceniu suntem acaparați de date, fie ca ele provin de la computere, device-uri mobile, camere foto - iar acum chiar de la ceasuri și alte tehnologii pe care le purtăm. Datele sunt generate prin fiecare interacțiune pe social media pe care o avem, fiecare document salvat, fiecare poză făcută și fiecare întrebare pe care o adresăm; datele sunt generate chiar și în momentul în care folosim un motor de căutare pentru a întreba care este cel mai apropiat magazin ce vinde înghețată⁴.

Inteligența artificială este integrată adânc în viața de zi cu zi, începând de la telefoanele mobile de tip smartphone, smart TV-urile până la interacțiunile bancare prin aplicațiile pe care le pun la dispoziție.

Acestea fiind spuse, inteligența artificială, respectiv roboții, funcționează în baza unui sistem de programare, prin care se colectează anumite date specifice, având ca scop final efectuarea unui anumit tip de serviciu sau soluționarea unor probleme.

1.2. Provocarile inteligenței artificiale

Deși regăsim inteligența artificială și roboții într-o poziție dominantă sau, mai degrabă, de mare interes pe piață, totuși aceasta parcurge și o serie de provocări.

În primul rând, în acest moment inteligența artificială este îmbrățișată în principal de un sector de vârstă tânără, familiarizat cu conceptul de inteligență artificială.

Pentru sceptici, cu siguranță, inteligența artificială nu prezintă suficientă încredere. Cum inteligența artificială nu este un obiect în sine, nu poate fi materializată, desenată, imaginată în concret, este dificil de înțeles cum o serie de date poate acorda soluții, crea conținut și optimiza procese.

În al doilea rând, cum nimic nu este absolut, nici inteligența artificială nu este absolută. Cunoștințele unui robot sunt limitate, în funcție de obiectul pentru care acesta a fost creat. Colectarea datelor și sistemul de învățare al robotului sunt interdependente de acțiunea umană.

Problemele legate de securitate și data privacy, reprezintă și ele o provocare pentru implementarea inteligenței artificiale. Există riscul ca informațiile pe care un robot le deține să fie afectate de atacuri cibernetice, iar informațiile să fie folosite în scopuri care aduc atingere anumitor branșe, sectoare, intimității persoanelor etc.

---

³ Mintea supraumană sau despre genialitate ca însușire firească a creierului nostru, Berit Brogaard, Kristian Marlow, Editura Humanitas, 2018, pagina 252-253;

⁴ Data science for dummies, Lillian Pierson, Editia 3, Editura John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey, 2021, pagina 7;

De exemplu, ce ar presupune utilizarea inteligenței artificiale în avocatură și cum ne-am raporta dacă robotul care efectuează diverse operațiuni este victima unui atac cibernetic. Într-un scenariu deloc optimist, datele clienților, informațiile personale despre ei, informații financiare ale acestora etc. ar ajunge să fie publice fără consimțământul lor. Împotriva cui s-ar putea întoarce clientul, dacă robotul este victima unui asemenea atac? Împotriva atacatorului, al avocatului/cabinetului de avocat, împotriva robotului? Răspunsul la această întrebare va fi analizat în capitolul 3, secțiunea 3.3.

Cu siguranță, pentru a putea fi utilizat un robot într-o planșă largă de servicii ale unor anumitor domenii (juridic, bancar, financiar) va fi nevoie ca în paralel să fie implementate sisteme de control și securitate a datelor, în cazul pierderii sau furturilor acestora.

Costurile pe care inteligența artificială le are în acest moment, reprezintă un alt dezavantaj, nefiind de ignorat faptul ca un blocaj major în introducerea roboților pe piață îl constituie chiar acest lucru.

Pe de alta parte, tehnologia, respectiv inteligența artificială poate da naștere și unor erori - fiind de multe ori imprezvizibilă. Erorile generate pot avea efecte pe termen lung, producând o posibilă indisponibilizare a robotului pe o perioadă nedefinită până când eroare poate fi soluționată și robotul repus în funcțiune în parametrii săi normali.

Așa cum oamenii au defecte sau prejudecăți, atunci când lucrează la implementarea de algoritmi, acele părtiniri și defecte se pot strecura în rezultate. Acest tip de defecte au fost găsite și văzute în lumea algoritmilor și a inteligenței artificiale.⁵

Un exemplu cunoscut de eroare a inteligenței artificiale este cazul mașini autonome UBER, care a provocat accidentarea și uciderea unei femei, deoarece masina nu a putut recunoaște femeia ca pieton sau persoana⁶.

Accidentul mortal a survenit ca urmare a faptului că Uberul automatizat nu are capacitatea de a clasifica un obiect drept pieton decât dacă acel obiect se afla în apropierea unei treceri de pietoni. Masina nu și-a putut prezice corect traseul și a ajuns la concluzia că trebuie să frâneze cu doar 1,3 secunde înainte de obstacol (n.a femeia), lovind-o în timp ce își ducea bicicleta peste stradă - printr-un loc neautorizat, puțin înainte de ora 22:00.

O altă provocare a inteligenței artificiale, anume a roboților, este dată de lipsa lor de simțuri, sentimente, expresivitate și conștiință de sine. Roboții nu pot înțelege sarcasmul, ironia, umorul, tonul vocii și nici nu pot acționa corespunzător, în lipsa acestor aptitudini, de aceea se pune accentul de altfel pe termenul *artificială*.

Nu în ultimul rând, în literatura de specialitate, un motiv de temere îl reprezintă faptul că progresele tehnologice vor conduce la situația în care inteligența artificială va depăși nivelurile

---

⁵ Be data literate, the data literacy skills everyone needs to succeed, Jordan Morrow, Editura KoganPage, Londra, Marea Britanie, 2021, pagina 188;

⁶ Self-driving Uber car that hit and killed woman did not recognize that pedestrians jaywalk Self-driving Uber car that hit and killed woman did not recognize that pedestrians jaywalk - <https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/self-driving-uber-car-hit-killed-woman-did-not-recognize-n1079281>, accesat in data de 19.04.2022;

de inteligență ale ființelor umane, acest fenomen fiind denumit ca singularitate. Susținătorii singularității cred ca în viitor se va vedea o explozie a inteligenței artificiale, când mașinile suprainteligente vor începe să se proiecteze singure, să construiască alte mașini, din ce în ce mai inteligente, până când vor depăși cu mult ființele umane. Previziunile sunt că acest moment va fi atins în anul 2045⁷.

1.3 Avantajele inteligenței artificiale

Parcurgând provocările inteligenței artificiale, pentru a putea pune în balanță și concluziona dacă într-adevăr inteligența artificială poate juca un rol demn de a fi luat în considerare, în ceea ce privește serviciile juridice avocațiale, în mod particular, vom analiza și avantajele generale ale inteligenței artificiale.

Încep prin a identifica ca prim avantaj, productivitatea. Faptul că un robot, neavând nevoie de pauze și acționând în baza unor algoritmi specifici, în mod mecanic, poate munci și produce conținut, reprezintă un avantaj căruia omul nu îi poate face concurență.

Legat în mod direct de productivitate este și factorul de minimizare a greșelilor, respectiv al erorilor manuale. Roboții pot executa sarcinile repetitive, ce consumă timp și energie, crescând astfel productivitatea angajaților.

Rapiditatea în luarea deciziilor și rezolvarea anumitor probleme complexe, reprezintă un alt avantaj al roboților. De exemplu, în situația unei fraude informatice a serverelor unui cabinet de avocatură, robotul poate bloca accesul persoanelor neautorizate și identifica mult mai rapid existența acestui pericol. De asemenea, inteligența artificială se bucură de capacitatea de a analiza multiple perspective, astfel încât poate previziona punctele slabe ale unui sistem și poate lua cele mai bune decizii pentru a asigura funcționalitatea acestuia în mod corespunzător.

Pe termen lung, deși reprezintă o investiție considerabilă, inteligența artificială aduce un aport considerabil în ceea ce privește abilitățile în cadrul muncii. Nemaifiind nevoie să te concentrezi pe problemele standard, care necesită și ele o atenție sporită, te poți concentra mai mult pe dobândirea de noi abilități, pe alte activități care necesită în mod imperios prezența umană.

Inteligența artificială nu trebuie privită ca pe un înlocuitor al oamenilor și ca un risc existent pe piața muncii.

În cadrul analizei pe care am făcut-o pentru a realiza această lucrare, am regăsit opinia conform căreia piața muncii va fi destabilizată prin introducerea inteligenței artificiale în câmpul muncii, deoarece va conduce la un număr ridicat de șomeri. Nu sunt de acord cu această opinie, apreciez că schimbările, cu atât mai mult cele care pot aduce avantaje semnificative trebuie îmbrățișate. Apreciez că odată cu introducerea inteligenței artificiale, oamenii se vor dezvolta și se vor orienta către alte meserii, vor dobândi alte aptitudini și se va crea nevoie de forță de muncă în alte sectoare.

---

⁷ Mîntea supraumană sau despre genialitate ca însușire firească a creierului nostru, Berit Brogaard, Kristian Marlow, Editura Humanitas, 2018, pagina 253-254;

Valoarea roboților și implicit a inteligenței artificiale constă tocmai în faptul că îmbunătățește capacitățile umane și permite angajaților să se concentreze pe activități de mai mare importanță. Să nu uităm că, tehnologia are nevoie în primul rând de oameni pentru a se dezvolta și în aceeași măsură are nevoie de oameni pentru a fi utilă.

În organizațiile internaționale, potrivit Harvard Business Review⁸, se utilizează deja inteligența artificială în proporții foarte mari pentru a asigura securitatea sistemelor informatice (44%), a rezolva problemele tehnice (41%), pentru a reduce gestionarea producției (34%), dar în mai mică măsură și în domeniul marketingului, contabilității și în relația cu clienții. Inclusiv Netflix utilizează inteligența artificială pentru a oferi utilizatorilor o experiență personalizată pe platforma lor - „Netflix oferă conținut original pentru că știe ce vor oamenii înainte ca ei să știe”⁹.

Mai mult decât atât, a fost dovedit faptul că, în practică, în activitatea de lucru a ziariștilor, de exemplu, prin utilizarea inteligenței artificiale, care scria automat anumite relatări de o ușoară dificultate, a permis ziariștilor să se concentreze pe relatări mai aprofundate. În acest context, niciun jurnalist nu și-a pierdut un loc de muncă, deoarece inteligența artificială a eliberat personalul pentru a scrie articole mai aprofundate și astfel producția a crescut în mod considerabil, compania reușind să publice de 12 ori mai multe articole¹⁰.

1.4 Poate fi logica juridică, *sine qua non* al profesiei, înlocuită de inteligența artificială?

Înainte de a ne opri să furnizăm răspunsul întrebării din titlul acestei secțiuni, voi începe, din aproape în aproape, prin a defini, pe scurt, ce este de fapt logica.

Logica reprezintă procesul de gândire pe care un om îl parcurge în luarea unei decizii, în parcursul unor activități ce solicită prezența acesteia. La baza ei stă consecvența, capacitatea de argumentare și are ca finalitate exactitatea, claritatea și continuitatea în gândire.

Altfel spus, limbajul verbal, de exemplu, îl învățăm încă de mici, însă îl aprofundăm și îl utilizăm corect numai după ce stăpânim sensul cuvintelor și învățăm gramatica limbii respective. În aceeași măsură putem privi și logica, pe care la un anumit nivel o avem sau dobândim toți, însă dacă nu o aprofundăm și nu cunoaștem principiile logice, putem face, cu siguranță mult mai multe greșeli.

Revenind la logica juridică, aceasta reprezintă știința raționamentului juridic și este procesul fără de care gândirea juridică nu se poate forma, după cum Ilmar Tammelo spune în *Drept, logică și comunicare umană* „pe planul gândirii juridice interne, numeroși teoreticieni renumiți ai dreptului au adoptat punctul de vedere că stringența logică este o virtute a dreptului și că importanța logicii pentru gândirea juridică este neîndoieabilă”¹¹.

Logica juridică ne ajută pe noi, profesioniștii ai dreptului, să gândim exact și să parcurgem un proces de argumentare corect. Apreciez că este o condiție *sine qua non* a profesiei de avocat

⁸ <https://hbr.org/2017/04/how-companies-are-already-using-ai> accesat la 27.04.2022;

⁹ <https://www.linkedin.com/pulse/how-netflix-uses-ai-data-conquer-world-mario-gavira/> accesat la data de 27.04.2022;

¹⁰ <https://hbr.org/2017/04/how-companies-are-already-using-ai> accesat la data de 27.04.2022;

¹¹ Logica și dreptul – culegere traduceri, Drăgan Stoianovici, Editura Paideia, București, 2015, pagina 17;

cunoașterea logicii juridice și aplicarea acesteia în practică prin parcurgerea proceselor de deducție, inducție, analogie, analiză, sinteză, generalizare, abstractizare etc.

În profesia unui avocat litigant, logica juridică îl va ajuta să își dezvolte discursul profesional coerent și argumentat, își va amplifica capacitatea de convingere și va reuși să combată argumentele părții adverse mai eficient.

Adunând toate informațiile de mai sus, apare întrebarea de la care am pornit inițial: *Poate fi logica juridică, sine qua non-ul profesiei, înlocuită de inteligența artificială?* Poate inteligența artificială să înlocuiască procesul de argumentare, să combată argumentele părții adverse și să pună în aplicare efectivă logica juridică?

Nu cred că există un răspuns potrivit cu da sau nu pentru această întrebare. Cu siguranță, roboții cu inteligență artificială pot parcurge procesul de gândire logică, însă apreciez că problema constă în adaptarea rapidă a spețelor nou intervenite, în capacitatea de a trece de la o speță la alta într-un timp foarte scurt și în principal, în modalitatea și aptitudinea unui robot de a avea putere de convingere și de a combate argumentele unei părți adverse.

Apreciez că la acest nivel, roboții pot juca un rol în ceea ce privește avocatura de consultanță și sarcinile ce prezintă un nivel mai mare de tehnicitate, însă nu pot substitui, în mod complet, logica juridică, roboții fiind posesorii mai degrabă a unei logici mecanizate, neputând înlocui nevoia de gândire critică.

2. Privire practică asupra modului în care avocații pot fi înlocuiți sau nu de roboți

Parcurgând partea introductivă a lucrării și familiarizându-ne cu termenul de inteligență artificială, respectiv roboți, în această parte a lucrării voi analiza din perspectivă practică posibilitatea reală a introducerii în profesia de avocat a inteligenței artificiale și în particular a roboților.

2.1. Avocați specializați sau roboți specializați?

Abrupt, dar o întrebare care persistă pe buzele tuturor când ne gândim la roboți și la avocatură, este dacă vom putea vreodată vorbi despre roboți specializați într-un anumit domeniu al dreptului, respectiv al avocaturii, așa cum putem vorbi despre avocați specializați.

Termenul de specializare, la care fac referire în cuprinsul acestei secțiuni, cuprinde atât ramura ce distinge avocații litiganți de cei care practică activitatea de consultanță, cât și domeniile de practică specifice avocaturii, precum drept societar/comercial, drept bancar, drept fiscal, drept penal, drept administrativ etc.

În prezent, în urma cercetărilor realizate, am descoperit faptul că numeroase companii precum Blackstone Discovery, Clearwell, Autonomy și Chenope au adoptat tehnologii care ușurează munca paralegalilor, economisind firmelor de avocatură timp și bani.

Unele firme de avocatură folosesc o simplă căutare a cuvintelor cheie sau o recunoaștere mai complexă a frazeologiei pentru a aduna potențialele mii de documente individuale pentru sute

de cazuri simultan. Aceasta tehnologie prezintă pentru ele un avantaj deoarece oamenii pot obosi sau pot trece cu vederea anumite detalii care ar putea determina un caz¹².

Cu toate acestea, nu am observat să existe, până la acest moment un robot care reușește să dețină abilități în toate domeniile și cred că în viitor va fi dificil de proiectat unul care să poată răspundă tuturor întrebărilor juridice.

Apreciez că dacă vom înlocui avocații cu roboții, va fi necesară o investiție considerabilă, în mai mulți roboți specializați, care nu vor colabora niciodată ca o echipă, lucru care va conduce la o fragmentare a serviciilor juridice și va crea necesitatea adoptării unui sistem care să verifice totuși munca roboților. Pentru sarcinile mai grele, „robotul superior” sau liderul va fi tot omul, care va trebui să stabilească dacă munca robotului este într-adevăr corectă. Iar pentru a putea face acest lucru, va fi necesar să avem persoane foarte bine pregătite profesional.

Putem ajunge la concluzia că, *in extenso*, până la un anumit nivel și grad de dificultate, roboții pot fi și este chiar obligatoriu să fie specializați pentru anumite domenii, cercetări specifice, însă vor exista și specializări unde ei nu vor putea aduce niciun aport, cel puțin atât timp cât sistemul juridic în care ne aflăm rămâne neschimbat.

2.2. Roboți în avocatura de consultanță

Un bun exercițiu imaginativ este să ne gândim cum ar arăta o zi de muncă obișnuită (cercetarea cazurilor, redactarea de documente, consilierea clienților) alături de un robot sau o zi de muncă realizată doar de roboți.

Înainte de asta, e important să ne gândim ce calități sau activități sunt necesare unei zile de muncă. Astfel, un avocat utilizează, printre altele, pe parcursul unei zile, anumite competențe sau calități specifice ce țin de natura profesiei și fără de care nu ar putea avea un parcurs profesional complet, după cum urmează:

- abilități de negociere - reconciliază, adaptează în interesul clientului;
- abilități de convingere;
- percepție socială - este conștient de reacțiile oamenilor și înțelege de ce ei reacționează într-o anumită manieră;
- originalitate - abilitatea de a furniza idei inteligente și mai puțin comune despre un anumit subiect sau o anumită situație și de a rezolva probleme într-un mod creativ.

Un sistem de inteligență artificială este conceput pentru a stimula gândirea umană, dar nu gândirea creativă sau independentă. Ambele calități sunt esențiale pentru profesia de avocat și pentru îndeplinirea obligațiilor noastre profesionale legale de a menține statul de drept și buna administrare a justiției¹³.

Acestea fiind spuse, cu siguranță, nu cred că un robot poate să conducă singur o tranzacție sau să realizeze de unul singur etapele preliminare acesteia, precum un due diligence (audit juridic), însă acesta poate ajuta la îndeplinirea în mod mai eficient a deadline-urilor, cu atât mai mult cu

---

¹² <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20200827STO85804/ce-este-inteligenta-artificiala-si-cum-este-utilizata> accesat la data de 19.04.2022;

¹³ <https://www.lawsociety.org.uk/topics/blogs/will-lawyers-be-replaced-by-robots> ultima data accesat la data de 09.05.2022;

cat, spre exemplu costurile potențiale ale nerespectării termenului de finalizare ale unui audit juridic sunt foarte mari.

2.2.1.Despre research-ul juridic

Există, în mod real, sisteme software, precum Kira Systems (software patentat de învățare automată care analizează contractele și documentele cu o precizie ridicată), care scad utilizarea de avocați stagieri, spre exemplu, pentru cercetările juridice.

În acest context, avocații au raportat faptul ca economisesc pana la 82% din timp, atunci când folosesc automatizarea documentelor pentru a genera contracte și alte documente juridice, în comparație cu persoanele fizice.

Un alt exemplu este sistemul Clearwell de la Symantec, care utilizează analiza limbajului pentru a identifica concepte generale în documente și s-a dovedit capabil să analizeze și să sorteze peste 570.000 de documente în două zile.

Gandindu-ne în perspectivă, dacă aceste sisteme ar fi implementate și îmbrățișate în piața avocaturii românești, avocații stagieri ar reuși să învețe mai devreme nevoile de afaceri ale clienților și ar putea să își asume o responsabilitate mai mare în gestionarea altor sarcini mai complexe, reprezentând un factor care le poate stimula cariera.

2.2.2 Aspecte din domeniul avocaturii care pot fi înlocuite de roboți

Deoarece clienții refuză din ce în ce mai mult să plătească pentru sarcinile de rutină, insistând să fie taxați de avocați doar pentru munca de nivel înalt, roboții pot ajuta la reducerea acestui decalaj de facturare.

Automatizarea anumitor tipuri de documente asigură consecvența și elimină erorile, comparativ cu procesele manuale care nu pot procesa într-un termen la fel de scurt volume mari de date. Roboții pot traduce într-un mod rapid documente, contracte, le pot adapta oricărei limbi străine și pot compara documente cu o rapiditate la care oamenii nu pot accede.

Beneficiile pot fi resimțite, în ceea ce privește avocatura română, de exemplu în domenii precum dreptul muncii, în realizarea contractelor standard de muncă. Un robot, poate prelucra datele fiecărei persoane care urmează să fie angajate într-o anumită companie, urmând ca apoi să prelucreze aceste date în cuprinsul unui contract de muncă standardizat (poate fi util pentru companiile care desfășoară activități de muncă sezonieră și angajează la anumite intervale de timp un număr mare de oameni). De asemenea, și în alte tipuri de contracte, din alte domenii, cu o miză mai mică, contracte standardizate, ce necesită doar introducerea datelor de identificare ale persoanelor.

În timp ce avocații ar putea să nu se mai ocupe de munca de rutină, bazate pe elemente standardizate, furnizarea acestor servicii va permite unui număr mai mare de persoane să apeleze la servicii juridice și să achite costuri mai mici. Rezultatul final fiind o creștere a volumului total de munca și al numărului de ore facturate pentru o muncă ce presupune o miză mai mare sau mai mult timp liber pentru avocați. În schimb, pe piața concurențială, firmele prea lente pentru a se adapta la inteligența artificială și automatizare vor suferi un dezavantaj competitiv.

2.3 Roboți în instanță

Dacă tu ai fi un client ce are nevoie de servicii juridice, ai vrea să fii reprezentat în instanță de un robot?

Pornind în primul rând de la nevoile clienților și dispoziția lor de a-și asuma erorile/limitările unui robot, cred că aceștia, cel puțin în ceea ce privește activitatea de instanță, vor prefera întotdeauna varianta clasică de a susține o pledoarie.

Roboții, după cum menționam și anterior, nu pot fi capabili să dezvolte argumentele juridice necesare în materie litigioasă, ei având o capacitate limitată de a interpreta datele.

Deși „roboții” ar putea veni în mod rapid cu o listă scurtă de jurisprudență, legislație și reglementări relevante, aceștia nu pot furniza un argument persuasiv care să ia în considerare tot contextul, circumstanțele individuale ale unui client și, cel mai important, experiența umană.

Mai mult decât atât, este important de reținut aspectul conform căruia doar pentru că un algoritm poate funcționa eficient, nu înseamnă că el va fi corect. Oamenii nu vor să fie reprezentați de un algoritm.

Pe de altă parte, este posibil ca oamenii, în fața roboților să fie mai sinceri decât în fața avocaților, pentru că roboților le lipsește inteligența emoțională și mai mult decât atât, aceștia nu judecă oamenii, după acțiunile lor.¹⁴

Așadar, pentru claritatea cazului și găsirea unei soluții reale pentru client, este important să cunoaștem adevărul, motiv pentru care roboții se pot dovedi utili, cu singura condiție ca oamenii să se simtă suficient de confortabil pentru a relata faptele reale unei mașinării, lucru care în practică, în mod real, apreciez că nu se va întâmpla nici măcar în viitorul apropiat.

Un exemplu mai aproape de realitate, îl reprezintă aplicația DoNotPay care ajută utilizatorii săi să formuleze cereri legale în fața instanțelor. Așadar, vorbim strict de activitatea de redactare.

Ea funcționează în urma interacțiunii clientului cu un chatbot, care după relatarea faptelor, acesta sugerează care crede ca este cel mai bun limbaj legal ce trebuie folosit pentru a formula o plangere. Oamenii introduc propriile argumente, iar software-ul cu un model de învățare automată îl adaptează astfel incat sa fie corect din punct de vedere legal. Aplicația ajuta utilizatorii sa gestioneze o serie de probleme precum reclamații cu privire la societatile de asigurare, obtinerea de vize, plangeri catre autoritati, rambursarea banilor pentru o vacanta ce nu a mai putut fi continuată sau anularea abonamentului la sală.

Fondatorul a afirmat într-un interviu că utilizarea aplicației a crescut în timpul pandemiei și că în anul 2020 aplicația a câștigat un premiu de la American Bar Association pentru creșterea accesului la justiție.

---

¹⁴ <https://www.thelegalside.co.uk/post/is-artificial-intelligence-decreasing-the-need-for-human-lawyers>, ultima data accesat în 08.05.2022;

De asemenea, acesta afirmă că aplicația are o rată generală de succes de la 80% până la 65% pentru biletele de parcare, pentru că „unii oameni sunt vinovați”¹⁵.

Tot cu titlu de exemplu, prezint cazul unui avocat care lucrează în cazuri penale și a folosit AI într-un proces complex de crimă. Cazul presupunea nevoia de a analiza rapid peste 10.000 de documente.

Software-ul a realizat sarcina cu patru săptămâni mai repede decât ar fi fost realizată de oameni, economisind 50.000 de lire sterline în acest proces.

Prin folosirea inteligenței artificiale, a încărcat datele necesare - anume rezumatul cazului și propriile pledoarii, iar robotul a stabilit elementele cheie ale speței, a reunit informațiile și le-a ordonat cronologic, realizând inclusiv o explicație a ceea ce se întâmplă la fiecare dată menționată.

2.3.1 Dreptul comun

În ceea ce privește dreptul comun, dreptul aplicabil și pe teritoriul României, cred că poate exista posibilitatea ca în viitor (unul destul de îndepărtat) anumite cazuri minore să fie externalizate către roboți. De exemplu, în ceea ce privește dreptul contravențional, în fața instanței se poate prezenta un robot pentru a susține cauzele.

Este posibil ca sălile de judecată să se transforme, odată cu progresul tehnologiei, astfel încât cazurile care nu prezintă probleme deosebite sau cazurile care se judecă rapid datorită importanței mai reduse să fie preluate de către inteligența artificială, în mod eficient.

Pe de altă parte, prezentând contrariul, în cauzele care implică minori, nu cred ca roboții vor putea vreodată suplini activitatea unui avocat, aceste reprezentând cazuri nu neapărat dificile, cât cazuri ce conțin o miză emoțională mult prea puternică pentru a fi lăsate în baza pledoariei unui robot.

Așadar, în problemele de etică, spețe cu implicare emoțională locul avocatului este bine definit în comparație cu cel al robotului, iar în celelalte spețe accesul la justiție se va extinde pentru mai multe persoane, iar litigiile se vor soluționa mai rapid și cu costuri mai reduse.

2.3.2 Common-law

După cum este bine cunoscut, sistemul de common-law, sistem bazat pe dreptul jurisprudențial, folosește în luarea deciziilor, în cazurile penale, sistemul proceselor cu un juriu format din 12 membri (în America).

Așa cum citeam într-un articol publicat în revista Forbes¹⁶, se consideră că inteligența artificială poate ajuta, în primul rând, la selecția juriului. Roboții, colectând rapid datele și informațiile importante, pot culege date despre potențialii jurați, inclusiv istoricul cazurilor lor, dacă au mai

---

¹⁵ <https://www.bbc.com/news/business-58158820>, ultima data accesat în 08.05.2022;

¹⁶ <https://www.forbes.com/sites/cognitiveworld/2019/02/09/will-a-i-put-lawyers-out-of-business/?sh=1ce1b00c31f0>, ultima data accesat în 08.05.2022;

îndeplinit această calitate, verdictele proceselor respective, precum și afilierea politică ale unui jurat.

Inteligența artificială ar putea fi, de asemenea, utilizată pentru a analiza reacțiile faciale și limbajul corpului, indicând modul în care un potențial jurat se simte cu privire la o problemă. Înainte ca un potențial jurat să răspundă la o întrebare, mișcarea ochilor sau o schimbare a poziției corpului ar putea comunica în mod nonverbal un răspuns emoțional care demonstrează o părținare pozitivă sau negativă. Astfel de date ar putea fi utilizate pentru selecția optimă a juriului, facilitând o mai mare corectitudine, dar, adaug eu, ele ar putea fi utilizate și în sens invers de către avocat, având în vedere că aceștia se concentrează pe pledoarie iar un robot poate surprinde în instanță ceea ce avocatul nu a putut observa.

În același articol¹⁷ se menționează faptul că pentru moment, capacitatea unui om de a crea empatie cu jurații și cu judecătorii este de neînlocuit, iar avocații sunt totuși indispensabili dezbaterilor juridice.

2.4. Adaptarea la nou. Suntem într-un tranzit de la munca de la birou la munca de acasă și munca împreună cu roboții?

Să nu uităm faptul că pe lângă exercițiile de imaginație de mai sus, avocatura deja colaborează cu roboții, după cum este cazul cunoscutului robot Ross.

Acesta a fost angajat de cabinetul de avocatură Baker Hostetler și este capabil să citească și să înțeleagă limbajul și ipotezele, precum și să învețe din propriile sale experiențe: cu cât interacționează mai mult cu oamenii, cu atât capătă o mai mare viteză de prelucrare a datelor și aprofundează cunoștințele¹⁸. De asemenea, Ross reușește să observe toate modificările legislative intervenite cu privire la o lege.

Un alt exemplu de colaborare cu roboți îl are firma de avocatură Winston & Strawn din SUA, care a adoptat „o tehnologie de analiză legislativă cunoscută drept codificare predictivă¹⁹”. Avocații marchează informații relevante dintr-un subset de documente și îl încarcă într-un program informatic ce folosește respectivul subset drept bază pentru analizarea întregului set de documente.

Firma a constatat că robotul are o eficiență mult mai mare, comparativ cu oamenii care realizau cercetarea documentelor, astfel că robotul i-a ajutat să parcurgă etapa de cercetare într-o treime din timp.

În prezent, sistemul juridic se bazează pe o multitudine de paralegali - persoane care realizează cercetarea juridică pentru a descoperi și procesa informații. Această dependență a firmelor de avocatură față de un proces pe care noi, avocații nu îl putem omite, poate fi ajutat prin colaborarea cu roboți specializați pentru acest tip de muncă.

---

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ <https://www.legalmarketing.ro/inteligenta-artificiala-provocarea-avocaturilor-de-astazi/>, ultima data accesat în 08.05.2022;

¹⁹ https://unbr.ro/wp-content/uploads/2016/02/future-of-legal-services_ro.pdf, ultima data accesat în 08.05.2022;

După un context pandemic, în care am văzut că avocatul poate lucra de acasă și își poate asigura prezența prin videoconferință în fața instanțelor de judecată, exercitând cu succes reprezentarea clienților, oare ne îndreptăm spre un tranzit la munca alături de roboți?

Într-o opinie a unui profesor asistent de la Colegiul de Drept South Texas²⁰ se susține ideea conform căreia în viitorul nu prea îndepărtat roboții vor avea capacitatea de a oferi consultanță cu privire la deschiderea sau nu a unei acțiuni în justiție și vor putea să estimeze cum poate fi soluționat litigiul.

Sunt sigură că avocații pot fi pregătiți să înțeleagă inteligența artificială și implicațiile acesteia, cum de altfel deja s-a întâmplat cu robotul Ross, astfel că pașii fiind deja făcuți, nu ne mai rămâne decât să ne gândim când va fi un moment oportun și pentru avocatura din România să implementeze astfel de măsuri și să începem colaborarea cu inteligența artificială.

2.4 Algoritmi electronici sau algoritmi umani în avocatură?

Într-o lume a vitezei, grăbită, în care e important ca lucrurile să se desfășoare într-un timp de lucru cât mai alert, inteligența artificială reprezintă o soluție pentru a oferi servicii juridice bune, rapide și eficiente.

Însă, cum nimic nu vine într-un format atât de simplu, trebuie luat în calcul aspectul că este necesar să fie realizate investiții de amploare, atât în soft-ul ce trebuie implementat, pentru a avea calitatea dorită, cât și în resursele umane, în oameni care se pot adapta schimbărilor și care pot lucra în mod eficient alături sau împreună cu inteligența artificială a roboților.

Software-ul are avantajul în viteză și memorie, dar interpretarea datelor și perfecționarea argumentelor este încă un efort uman.

Așadar, independența câștigată prin utilizarea roboților, va trebui în continuare supravegheată și îmbunătățită prin eforturile inteligenței umane.

Desigur, în final, se pune întrebarea dacă nu cumva în contextul în care research-ul juridic și deciziile din domeniul dreptului ar fi luate/realizate automat de algoritmi, acest aspect va diminua nevoia de a avea avocați umani?

Probabil ca nu. Deși au multe atuuri, un avocat uman are anumite calități pe care un robot nu le poate înțelege și replica în prezent. Poate că în viitor, verdictul acestei dezbateri ar putea fi diferit, dar astăzi, răspunsul este nu.

Pe de altă parte, este adevărat că unele activități din sectorul juridic sunt puse în pericol de apariția roboților - de exemplu asistenții juridici (paralegalii), datorită modalităților avansate prin care roboții pot produce cercetări juridice, acestea fiind mai eficiente și precise.

Pentru un avocat, apariția roboților, în acest moment, nu poate decât să îi permită să își concentreze abilitățile mai mult către client și către perfecționare.

---

²⁰ Ibidem.

Conform unui studiu realizat de un economist, roboții vor putea să înlocuiască aproximativ două milioane de muncitori până în anul 2025, fiind multe locuri de muncă care necesită în mod inerent sarcini mai repetitive, liniare, astfel că nu este în afara domeniului posibilității ca inteligența artificială să continue să se strecoare în profesia de avocat.

În opinia exprimată, se specifică că inteligența umană și inteligența artificială au o diferență majoră - anume capacitatea de a întreba de ce. Astfel, roboții pot învăța cu ușurință anumite sarcini, dar nu au curiozitatea să întrebe „de ce”²¹.

Desigur, odată ce o parte din avocați vor fi înlocuiți și automatizarea anumitor sarcini va fi implementată, costurile serviciilor juridice vor putea fi reduse, făcându-le mai accesibile pentru persoanele care nu își pot permite un avocat.

Multe persoane, renunță la judecarea cauzelor lor, tocmai din lipsa posibilităților de a angaja un avocat sau preferă să se reprezinte singure, având rezultate nefavorabile în instanță. Dacă introducerea parțială a roboților în piața avocaturii înseamnă că un avocat, anterior copleșit de research-ul juridic, are acum timp să preia cazurile mai multor clienți sau clienții își pot permite să angajeze un avocat, schimbarea nu poate fi decât binevenită.

Avocații ar trebui să folosească în continuare inteligența artificială pentru a-și îmbunătăți activitatea - în digitizarea documentelor sau în cercetarea juridică, deoarece acestea generează eficiență, măresc acuratețea, ajută la reținerea clienților, au potențialul de a reduce cheltuielile generale și de a genera profituri mai mari.

Instrumentele de cercetare juridică, precum ROSS, sunt foarte utile însă nu pot înlocui o intervenție juridică a unui avocat profesionist.

Într-un articol studiat²², se specifică totuși că va trebui să implementăm cu atenție inteligența artificială în domeniul juridic, deoarece inteligența artificială pornește, în primul rând, de la ceea ce noi, oamenii o învățăm să efectueze, astfel încât aceasta poate fi doar la fel de obiectivă ca și oamenii care o predau.

Originile datelor utilizate în procesul de învățare automată are valențele sale, deoarece un robot care a primit inițial instrucțiunile greșite va persista în mod perpetuu în greșeală.

3. Relația dintre avocat/robot și client. Persoana responsabilă.

Într-un secol în care impactul tehnologiei schimbă metodele clasice de abordare a problemelor, este justificat să analizăm în cuprinsul acestui eseu o problemă ce este strâns legată de profesia de avocat și care este reglementată inclusiv în legislația aplicabilă profesiei, relația dintre avocat și client și dacă ea poate fi duplicată de un robot-avocat.

Pentru a putea implementa inteligența artificială în sistemul juridic avocațial va trebui să cunoaștem dacă cumpărătorii serviciilor juridice vor dori ca activitatea pe care o contractează să fie prestată de un robot.

---

²¹ <https://www.linkedin.com/pulse/lawyers-think-robots-never-replace-them-heres-why-may-jared-jaskot>, ultima data accesat în 08.05.2022;

²² <https://www.lawsociety.org.uk/topics/blogs/will-lawyers-be-replaced-by-robots>, ultima data accesat în 08.05.2022.

De asemenea, în situația implementării roboților în avocatură va fi necesar să analizăm și raportul dintre avocat-robot și client, precum și cine este persoana responsabilă în cazul unor greșeli ale robotului.

3.1. Relația dintre avocat și client

Înainte de a vorbi despre relația dintre avocat și client, în prealabil clientul parcurge etapa preliminară a alegerii furnizorului de servicii juridice.

Alegerea avocatului/ societății de avocatură cu care dorești să colaborezi este în prezent facilitată de apariția tehnologiei (review-uri realizate de clienți în mediul online, dosare câștigate într-o anumită arie specifică, publicarea de cercetări juridice în anumite reviste etc.), iar avocații concurează să fie relevanți pe piață, cunoscuți, astfel încât să atragă cât mai mulți clienți în baza competențelor de care dispun.

În prezent, clienții avocaților *„nu se mulțumesc doar cu avocați care citează și interpretează legislația sau contractul redactat”²³*. În același articol citat, se specifică faptul că în sectorul corporativ, clienții au nevoie ca avocații să se adapteze și să înțeleagă mediul de afaceri în care clientul este implicat.

Clienții își doresc ca avocații să joace și un rol de proiect manager, având cerința ca aceștia din urmă să cunoască toate schimbările mediului de afaceri, să prevadă provocările și riscurile, așadar cerințele în alegerea unui avocat pe măsură.

Mai mult decât atât, clienții își doresc să fie cunoscuți cât mai bine de către avocat, să fie înțeleși și *„să li se livreze ceea ce își doresc, unde, când și cum își doresc”²⁴*.

Cu asemenea cerințe ridicate este firesc ca achizitorii de servicii juridice să urmărească încheierea unor contracte de asistență juridică cu cei mai performanți și activi avocați de pe piață.

Ulterior încheierii contractului de asistență juridică, conform art. 6 alin. (4) din Statutul profesiei de avocat adoptat prin Hotărârea Consiliului UNBR nr. 64 din 3 decembrie 2011, relația dintre avocat și client se bazează pe onestitate, probitate, corectitudine, sinceritate, loialitate și confidențialitate.

Relațiile se construiesc pe bază de încredere, în urma unor interacțiuni constante și susținute de ambele părți și se bucură de un cadru reglementat care asigură confidențialitatea datelor pe care avocatul le prelucrează (corespondență, documente etc.)

Cum oare ar putea un client să aleagă un robot, pentru a se ocupa de speța sa sau de probleme corporative pe care le are, fără să aibă nicio interacțiune prealabilă cu acesta, rămâne discutabil.

3.2. Ce tip de relații profesionale pot avea clienții cu roboții?

---

²³ <https://myjustice.ro/2021/06/23/industria-juridica-are-nevoie-de-avocati-care-folosesc-procese-de-automatizare-a-documentelor-juridice/>, ultima data accesat la data de 09.05.2022;

²⁴ https://unbr.ro/wp-content/uploads/2016/02/future-of-legal-services_ro.pdf, ultima data accesat în 09.05.2022;

Când ne gândim la roboți, avem imaginea unei structuri dintr-un material neprietenos, rece, care încearcă să imite cât mai veridic forma umană sau nu. Așadar, aspectul care îi diferențiază în mod cert de noi, îl reprezintă capacitatea de a fi umani.

Elon Musk, spune într-un interviu că ceea ce ne deosebește pe noi de roboți este acel *love quotient*, adică abilitatea unei persoane de a fi bună și iubitoare atât față de sine, cât și față de ceilalți.

În mod sigur, un robot destinat unor analize și task-uri specifice, nu va reuși să empatizeze cu clientul.

Mai mult decât atât, în general, clienții își doresc să aibă parte de interacțiuni directe, *tete a tete*, să pună întrebări și acestea să le fie explicate într-o manieră pe care o pot înțelege, adaptată lor. Clienții își doresc din partea avocatului o soluționare a problemelor lor într-un mod uman, într-un mod în care noi, avocații, dacă am fi fost în locul lor, am acționa în aceeași manieră și pentru noi. Așadar, poate un robot să ofere toate aceste lucruri?

După cum menționam și anterior în cuprinsul lucrării, roboților le lipsește capacitatea de a transmite încredere, siguranță, convingere clienților.

În cele din urmă, empatia și construirea încrederii cu un client este o calitate esențială pentru avocați, iar sistemele de inteligență artificială au această lacună.

Să nu ometem faptul că avem, în calitate de avocați, responsabilități morale și etice în munca pe care o facem, în timp ce roboții nu au și nici nu vor putea avea.

Poate exista conflict de interese în relația client – robot – avocat? Pentru că roboții sunt programați în mod obiectiv și imparțial, posibilitatea unui conflict de interese nu cred că ar putea exista.

Concluzionând cele de mai sus, nu cred că putem vorbi despre specificul relației dintre client și avocatul robot, deoarece roboții nu au simțuri, ei sunt programați în mod tehnic să execute anumite sarcini specifice, fără să fie necesar să performeze activități sociale, de natură să creeze o relație bazată pe încredere. Practic, roboții câștigă încrederea din momentul incipient în care clientul face alegerea de a colabora cu el.

Onestitatea, probitatea, corectitudinea, sinceritatea și loialitatea nu cred că pot fi implementate în software-ul unui robot, prin natura lui tehnică el va avea o abordare cât mai concisă și repetitivă, în ceea ce privește clienți similari.

Apreciez totuși că un câștig al inteligenței artificiale este cel legat de capacitatea de a menține confidențialele date, deoarece roboții pot preveni mai ușor eventuale periclitări ale securității datelor și le pot preconiza din timp.

Totuși, este necesară o atenție sporită, deoarece aceștia prelucrează date private, cu caracter personal și sensibil care pot fi extrase și transmise către persoane neautorizate, dacă este cazul unei erori de sistem, de exemplu.

3.3. Persoana responsabilă

Pentru că ne-am imaginat cum ar fi meseria de avocat prestată de către roboți sau de avocați împreună cu roboți, este de la sine înțeles că pentru orice serviciu prestat, va fi necesar să existe o persoană responsabilă, în situația creării anumitor erori, în situația necesară achitări anumitor taxe șamd.

Readuc în atenție cazul mașinii automate Uber, care a fost restrasă de pe piață după accidentul produs. Cine este responsabil pentru acest accident? Proprietarul mașinii? Producătorul acesteia? Programatorul?

Concluzia, în această speță, a fost că nu poate fi identificată vinovăția pilotului-automat, vinovatul fiind persoana care a trecut în mod neregular strada.

În cazul concret, al meseriei de avocat, un robot nu poate fi acuzat că nu și-a îndeplinit obligațiile față de client. Un robot este programat să ruleze algoritmi și să urmeze pașii pe care oamenii l-au învățat că trebuie să îi parcurgă. Fiind lipsiți de emoții, nu există niciun scop sau motiv pentru care poate greși în mod intenționat.

În acest moment nu există reglementari care să reglementeze răspunderea legală în caz de eroare, defecțiune a robotului etc., însă trebuie să existe întotdeauna o persoană responsabilă pentru orice acțiuni sau răni cauzate de robot ca urmare a acțiunilor acestuia.

Așadar, conform opiniilor majoritare cu privire la acest subiect, apreciez și eu că răspunzător poate fi producătorul, aplicându-se aceleași reguli ca și pentru alte produse defecte²⁵.

Conform rezoluției Parlamentului UE din 16 februarie 2017 (denumită în cele ce urmează „Rezoluția”)²⁶, este necesară integrarea unor garanții și a unor posibilități de control și verificare umane în procesele decizionale automatizate și algoritmice.

În cuprinsul Rezoluției se prevede faptul că roboții nu pot fi trași la răspundere pentru acte sau omisiuni care cauzează daune terților. În normele existente cu privire la răspunderea roboților, acestea acoperă cazurile în care un agent uman, precum producătorul, operatorul, proprietarul sau utilizatorul ar fi putut să prevadă și să evite comportamentul dăunător al robotului.

În ceea ce privește răspunderea delictuală, Directiva 85/374/CEE a Consiliului nu poate acoperi decât daunele provocate de defectele de fabricație ale roboților, cu condiția ca persoana vătămată să poată dovedi prejudiciul real, defectul produsului și raportul causal dintre prejudiciu și defect, drept pentru care cadrul răspunderii stricte sau al răspunderii fără culpă ar putea fi insuficient.

Mai mult decât atât, se apreciază că având în vedere capacitatea roboților de a lua decizii autonome, normele tradiționale nu pot fi suficiente pentru atragerea răspunderii juridice, fiindcă nu permit identificarea părții în sarcina căreia ar cădea răspunderea despăgubirii și impunerea reparării prejudiciului provocat.

---

²⁵ <https://www.securityartwork.es/2018/12/05/who-takes-responsibility-for-errors-made-by-smart-robots/> ;

²⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:252:FULL&from=FR> ;

Rezoluția vine cu o idee interesantă și anume faptul că roboții ar trebui să fie echipați cu o „cutie neagră” care să înregistreze date privind toate tranzacțiile efectuate de aceștia precum și date referitoare la logica care a contribuit la luarea deciziilor respective, astfel, am putea ajunge să identificăm mai rapid persoana responsabilă. Așadar, cutia neagră poate fi o măsură de garanție pentru acțiunile roboților.

De asemenea, în ceea ce privește roboții avocați, o altă garanție a activității lor profesionale, poate fi asigurarea profesională obligatorie (așa cum este în prezent pentru actualii avocați), prin care clienții prejudiciați își vor pot recupera prejudiciul de la firma de asigurare.

În această privință se ridică o întrebare crucială, odată identificată persoana responsabilă, oare responsabilitatea acesteia ar trebui să fie proporțională cu „gradul de autonomie” al robotului? În articolele studiate, unele persoane consideră că folosirea unei personalități „cvasi-legale” pentru roboți (e-Person), care ar putea proteja producătorii și utilizatorii împotriva daunelor și prejudiciilor pe care le pot crea.²⁷

Din păcate, în acest moment nu există reglementări specifice cu privire la persoana responsabilă, însă acest aspect va fi mai mult decât relevant dacă vom ajunge la situația în care roboții vor interacționa cu ființele umane.

În una dintre afirmațiile făcute de Av. Veronica Dobozi, în cadrul unui interviu, aceasta a afirmat faptul că oamenii tind să judece mult mai asupra tehnologia decât pe ei înșiși²⁸. Astfel, există riscul ca oamenii în urma colaborării cu un avocat robot să aibă așteptări mult mai mari și să reacționeze mai dur, în situația unor erori.

4. Concluzii

În plin context al celei de-a 4-a revoluții industriale, apreciez că răspunsul la întrebarea din titlu este atât pozitiv, cât și negativ, este un ”depinde”.

Da, avocații pot fi înlocuiți de roboți, pentru anumite activități repetitive și/sau standard, la fel cum nu pot fi înlocuiți de roboți pentru activități specifice/particulare.

Un sistem hibrid, de muncă în echipă, între avocați și roboți ar putea fi soluția pentru eficientizarea muncii și oferirea unor servicii valorificate la nivel maxim. Utilizarea roboților/inteligenței artificiale trebuie privită ca pe o îmbunătățire a productivității și a calității muncii persoanelor care lucrează. Soluția nu poate fi concedierea unui număr de avocați și înlocuirea lor permanentă, ci perfecționarea muncii acestora.

Așadar, cel puțin în acest moment, profesia de avocat nu este pusă în pericol de apariția inteligenței artificiale și de implicarea și utilizarea roboților în cadrul profesiei. Avocații vor putea colabora în mod eficient cu roboții, astfel încât aceștia să își poată concentra munca și resursele

---

²⁷ <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2018/december/20/robots-and-liability>, ultima data accesat în 09.05.2022;

²⁸ <https://www.wolterskluwer.com/ro-ro/expert-insights/interviu-viitorul-avocaturii-inteligenta-artificiala-provocare-sau-amenintare>, ultima data accesat în 08.05.2022.

către alte aspecte – întâlniri mai îndelungate cu clienții, asistență și reprezentare în fața instanțelor de judecată, precum și în fața altor negocieri prealabile încheierii contractelor.

Cu siguranță, un robot nu va putea înlocui avocatul pledant, care este implicat în mod activ în procesul de justiție și care trebuie să participe prin luarea cuvântului, prin a lua poziție față de partea adversă și a oferi replici și contra replici.

Avocații vor fi întotdeauna mai buni la negocierea tranzacțiilor, comunicarea cu clienții și medierea disputelor în comparație cu algoritmi, motiv pentru care este mai puțin probabil să-și piardă locul de muncă.

Roboții, pe de altă parte, nu vor putea înlocui niciodată nevoia de gândire critică, astfel că judecata, luarea deciziilor rămân atribute pe care doar oamenii le pot oferi.

Dacă evoluția roboților va ajunge mai departe și ei vor reuși să suplinească anumite caracteristici specifice avocaților, poate va exista un risc al înlocuirii avocaților cu roboți, însă în acest moment cred ca suntem departe de acest lucru, chiar și în ceea ce privește viitorul apropiat.

Mai mult decât atât, pentru a putea vorbi, în mod real, de o înlocuire a avocaților cu roboții, va trebui să fie implementate cadre legale specifice pentru roboți, astfel încât schimbarea să poată fi realizată în mod ordonat, clar și concis și să nu mai existe semne de întrebare, precum persoana responsabilă cu privire la activitatea lor.

În lumina unor astfel de preocupări, poate fi de interes ca facultățile noastre de drept să colaboreze cu profesioniști din domeniul roboticii și să provoace curiozitatea avocaților de mâine cu privire la inteligența artificială și ce poate oferi aceasta.

5. Bibliografie

5.1. Carti

- Logica și dreptul – culegere traduceri, Drăgan Stoianovici, Editura Paideia, București, 2015;
- Minte supraumană sau despre genialitate ca însușire firească a creierului nostru, Berit Brogaard, Kristian Marlow, Editura Humanitas, București, 2018;
- Be data literate, the data literacy skills everyone needs to succeed, Jordan Morrow, Editura KoganPage, Londra, Marea Britanie, 2021;
- Data science for dummies, Lillian Pierson, Editia 3, Editura John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey, 2021.

5.2. Site-uri web

- <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20200827STO85804/ce-este-inteligenta-artificiala-si-cum-este-utilizata;>
- [https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/self-driving-uber-car-hit-killed-woman-did-not-recognize-n1079281;](https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/self-driving-uber-car-hit-killed-woman-did-not-recognize-n1079281)
- <https://hbr.org/2017/04/how-companies-are-already-using-ai;>
- [https://www.linkedin.com/pulse/how-netflix-uses-ai-data-conquer-world-mario-gavira/;](https://www.linkedin.com/pulse/how-netflix-uses-ai-data-conquer-world-mario-gavira/)
- <https://www.inverse.com/article/3503-why-a-robot-won-t-replace-paralegals;>
- <https://www.lawsociety.org.uk/topics/blogs/will-lawyers-be-replaced-by-robots;>
- [https://unbr.ro/wp-content/uploads/2016/02/future-of-legal-services_ro.pdf;](https://unbr.ro/wp-content/uploads/2016/02/future-of-legal-services_ro.pdf)
- <https://www.linkedin.com/pulse/lawyers-think-robots-never-replace-them-heres-why-may-jared-jaskot;>
- <https://www.thelegalside.co.uk/post/is-artificial-intelligence-decreasing-the-need-for-human-lawyers;>
- [https://myjustice.ro/2021/06/23/industria-juridica-are-nevoie-de-avocati-care-folosesc-procese-de-automatizare-a-documentelor-juridice/ ;](https://myjustice.ro/2021/06/23/industria-juridica-are-nevoie-de-avocati-care-folosesc-procese-de-automatizare-a-documentelor-juridice/)
- <https://www.wolterskluwer.com/ro-ro/expert-insights/interviu-viitorul-avocaturii-inteligenta-artificiala-provocare-sau-amenintare;>
- [https://www.bbc.com/news/business-58158820,](https://www.bbc.com/news/business-58158820)
- <https://www.forbes.com/sites/cognitiveworld/2019/02/09/will-a-i-put-lawyers-out-of-business/?sh=1ce1b00c31f0>
- <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2018/december/20/robots-and-liability;>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:252:FULL&from=FR;>